

BÜTÜNCÜL PSİKOTERAPİ

9. DÖNEM

EKİM DERS NOTLARI

Editör

Dr. Tahir ÖZAKKAŞ

Dr. Ahmet ÇORAK

Psikoterapi Enstitüsü Eğitim Yayınları: 143

Bütüncül Psikoterapi 9. Dönem Ekim 2010 Ders Notları

ISBN 978-605-5241-71-1

Copyright© Psikoterapi Enstitüsü

Tüm hakları saklıdır. Yayıncının izni olmaksızın tümüyle veya kısmen yayımlanamaz, kısmen de olsa çoğaltılamaz ve elektronik ortamlarda yayımlanamaz.

Birinci baskı: Ocak 2015

Editör: Tahir Özakkaş

Yayıma hazırlayan: Sevgi Akkoyun

Katkıda Bulunanlar: Pelin Aksu, Yakup Korkmaz

Baskı: Acar Matbaacılık Prom. ve Yayın. San. ve Tic. Ltd. Şti.
Litros Yolu Fatih Sanayi Sitesi No:12/243 Zeytinburnu - İstanbul
Tel: 0212 613 40 41

PSİKOTERAPİ ENSTİTÜSÜ EĞİTİM ARAŞTIRMA SAĞLIK
ORGANİZASYON VE DANIŞMANLIK LTD. ŞTİ.

Eğitim ve Kongre Merkezi: Fatih Sultan Mehmet Cad. No:285

Darıca-KOCAELİ

Tel : 0262 653 6699 Fax : 0262 653 5345

Merkez: Bağdat Caddesi No: 540/8 Bostancı-İSTANBUL / TÜRKİYE

Tel : 0216 464 3119 Fax : 0216 464 3102

www.psikoterapi.com - www.psikoterapi.org - www.hipnoz.com

SUNUŞ

Insanlık tarihi boyunca, her toplumda psikolojik rahatsızlıkları tedavi etmeye yönelik girişimler olmuştur. Bu alanda yapılan girişimler sonucu ortaya çıkan pek çok farklı ekolün savunucuları, kendi ekollerini yüceltme ve diğer ekolleri küçümseyerek ötekileştirme yoluna gitmiştir. Ancak buna rağmen farklı yaklaşımlardan bilgiler edinerek kuramını zenginleştirmeye ve bu alanda çalışmalar yapmaya başlayan öncü terapistler, psikoterapide bütünlüşmeyi sağlayarak alandaki bölünmeleri büyük oranda azaltmıştır.

Bütüncül psikoterapi, hastanın bilişlerinin, davranışlarının, kişiliğinin ve duygusal süreçlerinin yeniden düzenlenmesine yardımcı olmak için pek çok farklı ekolden faydalanarak daha gerçekçi, uyumlu ve esnek bir çalışma alanı sunar. Eğitimi verdiğimiz bütüncül psikoterapi, zamanzaman eklektik ve asimilatif, genellikle de entegratif ve ortak faktörler üzerine kurulmuş bütüncül bir yaklaşımı içerir. Bireye, teori odaklı değil danışan odaklı bakmaya çalışan bütüncül psikoterapiler, farklı yaklaşımların bileşenlerini bir araya getirerek terapisti geniş bir vizyona ulaştırır.

Bu amaçtan yola çıkarak, çeşitli bilimsel etkinlik, araştırma, eğitim ve yayın çalışmalarıyla, ülkemizde bütüncül psikoterapi uygulamalarının gelişimine öncülük etmekten gurur duyuyoruz. Elinizdeki bu ders notları, ruhsal bozuklukların tedavisinde tek bir psikoterapi yaklaşımına bağlı kalmaktansa elindeki veriyi kullanarak uygulanabilecek en iyi tekniği ve teoriyi arayan bütüncül yaklaşımlı terapistler yetiştirme adına verilen Bütüncül Psikoterapi Teorik

Eğitimi 9. Grubunun Ekim ayı deşifrelerini sunmaktadır. Bu ders notları, eğitim deşifresinin derlemesi olma özelliğiyle dünyada eşi benzeri görülmemiş bir yayın niteliği de taşımaktadır.

Bu ders notlarında psikoseksüel gelişim aşamaları, topografik kuram, yapısal kuram, serbest çağrışım, ödipal çatışma, elektra kompleksi, rüya analizi ve rüyanın ilkeleri konuları ele alınmaktadır.

Bütüncül psikoterapiler de insanın ruhsal yapısının gelişiminde olduğu gibi zamanla özerkleşecek, bireyselleşecek ve ayrışarak psikoterapi ruhunu ayakta tutacaktır.

Psikoterapi uygulayıcıları için önemli olduğunu düşündüğümüz bu eğitim ders notlarını, sizlerin ilgisine sunmaktan kıvanç duy-maktayız. Keyifli okumalar dileriz...

Tahir ÖZAKKAŞ
Psikoterapi Enstitüsü Başkanı

İÇİNDEKİLER

9 EKİM 2010 1. GÜN

1 TARİHÇE, TEORİ VE GELİŞİM EVRELERİ	3
2 PSİKOSEKSÜEL GELİŞİM AŞAMALARI (DEVAM).....	37
3 TARİHÇE VE TOPOGRAFİK KURAM	55
4 YAPISAL KURAM	105
EK AKIŞKAN (SEYYALE) METAFORU	116
5 SERBEST ÇAĞRIŞIM	127

10 EKİM 2010 2. GÜN

6 SERBERST ÇAĞRIŞIM VE YORUMLAMA	157
7 ÖDİPAL ÇATIŞMA – ELEKTRA KOMPLEKSİ.....	193
8 TEMEL KAVRAMLAR.....	241
9 RÜYANIN OLUŞUMU	299

11 EKİM 2010 3. GÜN

10 RÜYA ANALİZİ	347
11 RÜYANIN İLKELERİ.....	380
12 RÜYANIN İLKELERİ (Devam)	431
13 RÜYA ANALİZİ I – II - III	457
DİZİN	503

---

9 Ekim 2010

1. GÜN

1

TARİHÇE, TEORİ VE GELİŞİM EVRELERİ

GELİŞİM EVRELERİ

Ahmet Çorak:
Psikoseksüel gelişim aşamalarından daha önce bahsetmiştik, hatırlarsanız. Oral dönem, anal dönem, fallik dönem ve latent dönem... **Oral** döneme ne dedik, 1/2 demiştik. Neden 1/2; çünkü çocuk henüz daha 1 değil, yani henüz daha birey değil. Çocuk henüz yarım, daha ayrışmamış; annesi olmadığı takdirde ondan 1 olarak bahsedemeyiz. Yarım gemi gibi, yarım glukoz molekülü gibi, diğer yarısı olmaksızın anlamsız. Ancak **anal** dönemde bir oluyor, tabi eğer ayrışmayı başarabilmişse. “Annem” ve “ben” diyecek duruma ancak o zaman gelebilir. Yani, “ben ve nesne”, “ben ve o” diyecek duruma gelir. Çocuğun söyledikleri de anlam kazanır, çünkü kendisiyle karşısındaki arasında

ORAL : BAĞLANMA
“1” = 1/2 x 2

ANAL : AYRIŞMA
“2” = 1 x 2

FALLİK : CİNSELLİK
“3” = 1 x 2 + 1

LATENT :
TOPLUMSALLAŞMA
“çok” = 1 x 2 + 1 + 1 + ..

bir ayırım yapabiliyor, bu önemli bir şey. Aynı zamanda zihnindeki ile dışarıdaki arasında da ayırım yapabiliyor. Buna psikotik dönemden çıkış diyebiliriz.

3 - 5 yaş arasına **fallik** dönem diyoruz, ama 1 - 3 yaş arası fallik döneme hazırlık dönemidir; fallik sorunlar tırmanır, tırmanır, 3 yaşından sonra tam olarak ortaya çıkar. Buna ödipal çatışma diyoruz. Klasik psikanaliz bu çatışmanın adeta genetik bir program gibi her halukârda ortaya çıkacağını savunurken, diğer ekoller bunun ebeveyn patolojisi, kültür, aile yapısı gibi faktörlere bağlı olduğunu düşünürler.

Oral dönemde çocuk yarımır; annesi diğer yarımır; toplamı 1 eder. Anal dönemde çocuk tam 1; anne de 1; toplam iki kişiler ve dyadları (ikililer) oluşturuyorlar. Fallik dönemde ise bu ikiliye bir kişi daha katılıyor ve toplam 3 kişi oluyorlar. Artık üçlü ilişkiye geçiyor çocuk. Üçüncü bir kişi sahneye çıkıyor, üçüncü kişinin adı; baba.

5 ila 6 yaşından sonra **latent** dönem başlıyor ve fallik sorunlar bastırılıyor. Klasik psikanalize göre süperego'nun devreye girmesi ile **bastırmanın** hâkim olduğu bir döneme girildiğinden çocuk fallik dönem sorunlarını unutuyor. Aslında üç yaşına kadar bastırmanın hakim olduğu dönem başlar. Süperego ise öncüller halinde çok daha önce ortaya çıkmıştır. Süperego 3 yaşa kadar entegrasyonunu da tamamlar. Buradaki çelişkiyi gidermek için Kernberg **nesne sürekliliğini**, çok geç bir döneme 3-5 yaş arasına yerleştirir.

Bundan maksat süperegonun bağımsız bir psişik ajan olarak ortaya çıkmasını 5-6 yaşa kadar geciktirmek. Yani süperego, fallik dönemin sonuna doğru ortaya çıksın ki, bu takvim klasik psikanalizinki ile uyum içinde olsun. Bu kuramsal sorunları daha sonra, nesne ilişkilerinde ele alacağız.

Okul çağına denk geliyor latent dönem. Bu da toplumsallaşma anlamına geliyor. Artık üç de değil; çocuğun **psişesindeki temsilciler** çoğaldı. Çocuğun psişesi üçten çoğu, yani bir topluluğu tasarlayabiliyor artık.

Eğer fallik dönemden başarıyla geçmişse, yani üçüncü kişiyi artık kabullenmişse çocuk, o takdirde **toplumsallaşması** kolay olur. Diğer türlü zor olur. Kendi yakın arkadaşına yaklaşan bir üçüncü kişiyi çekemeyen veya kendi yakın arkadaşının bir başka arkadaşına teveccüh göstermesine tahammül edemeyen kişileri düşünün. Ama hepsi aynı cinsten olsun ki ödipal işin içine karışmasın. **İkili**lerden (dyadlar) ve **üçüncüye tahammülsüzlükten** bahsediyoruz, yani preödipal dönemden. Üçüncüyü kabul edemeyen kişi, daha sonra ki evrede toplumsallaşma safhasında da başarısız olur.

Latent dönemde, grup oyunları oynanmaya başlar. Bu dönemde **grup aidiyetinin** gelişmesi önemlidir. Bu aidiyeti geliştiremeyenler için okul tatsız bir deneyimdir. Ödipal aşamaya geçemeyenler ile bu aşamada takılanlar böyledir. Ayrışma sorunları ile birleştiğinde okul bir ızdırıp halini alabilir.

Bu dönemde kızlarla erkekler genellikle ayrı gruplar oluştururlar ve aralarında cinsiyet rekabetleri başlar. Kızlar oğlanlarla, oğlanlar kızlarla dalga geçerler. Birbirlerini merak ederler fakat genellikle kendi içlerinde oyun oynarlar; kızlar evcilik, erkekler kovboyculuk. Buradan **cinsiyet rollerinin** belirginleştiği, **cinsel kimliğin** kabullenildiği sonucu çıkar. Fallik dönemin belirgin özelliği olan

cinsel merak da büyük oranda bastırılmıştır. Cinsel merak tümüyle bastırılmaz, çocuklar her çağda cinselliğe meraklıdırlar fakat bazı çocuklarda bu merakın hala yoğun bir biçimde devam ettiğini görürüz. Bu durumda cinselliğin neden bastırılmamış olduğunu açıklamak gerekir. Cinsel taciz veya cinselliğe yakından tanık olmaya devam etmek düşünülebilir. Ayrılma-bireyleşme süreçlerinde, dünya ile hemhâl olmaları engellenmiş, çocuk bezdirilmiş, küstürülmüş, dünya ile arasına girilmişe şunu akıldan çıkarmamak gerekir; çocuk ya dünya ile oynar ya da kendi bedeniyle. **Greenacre**'ın “dünya ile aşk ilişkisi” dediği olguya, biz daha ileri giderek “dünya ile sevişmek” diyebiliriz, çünkü ayrışma¹ (Uygulama Alt-evresi) döneminde sempatik sinir sistemi aktif durumdadır. Eğer dünya ile bu aşk ilişkisinin önüne geçilirse, çocuğun elinde oynayabileceği sadece kendi bedeni kalır. Bu preödüpal bir patolojidir. Cinsellik deyince aklınıza hemen ödüpal çatışma gelmesin. Kafası sırf cinselliğe çalışan narsisistleri düşünün; burada tablo preödüpaldır.

Kursiyer: *Kızlar borderline, erkekler narsist olur diye bir genelleme var.*

Ahmet Çorak: Narsisistik veya **borderline** patoloji dendiğinde Dürtü-Çatışma Kuramı'na değil nesne ilişkileri kuramlarına baş vuruyoruz. Narsisistik patolojinin erkeklerde, borderline patolojinin kadınlarda daha yaygın olduğu genel bir kabuldür, ne var ki bu konu aslında zannedildiği gibi çok net değil. **Dinamik** bir yaklaşım sahipsensiz, **DSM**'ye dayanan teşhis kategorilerinin istatistikî verilerine fazla güvenemezsiniz. Üstelik nesne ilişkileri kuramları,

---

¹ İntrapsişik yapıdaki kendilik tasarımının nesne tasarımından “**ayrılma**” (separation) sürecine **ayrışma** adını veriyoruz. Ayrılma intrapsişik bir olgudur. Dış dünyada ise fiziksel ayrılmaları da içerebilen bir süreç söz konusudur. Türkçe'de işdeşlik eki süreç de bildirdiğinden “ayrışma” terimi bu süreci isimlendirebilir. Üstelik nesne ve kendilik tasarımlarının birbirlerinden ayrılmada da işdeşlik mevcuttur.

Kernberg olsun Masterson olsun, etiyopatogenezi izah ederken kız veya erkek diye ayırt etmezler. Bu fark kadın ve erkeklerin geleneksel rollerinden mi kaynaklanıyor belli değil. Ben tatmin edici bir açıklama görmedim.² Fakat **ataerkil** toplumlarda annenin erkek çocuğa özel olarak düşkün olması ile erkekte doğal bir “hak etmişlik” duygusunun oluşması mümkün olabilir. Bu duygu narsisistlerde oldukça koyu tonlarda mevcuttur. Kız çocuğunda ise, annesinin erkek kardeşini tercih etmesi nedeniyle yoğun **değersizlik** duyguları ve **terk edilme** korkusu olabileceğini, üstelik annesinin bu tutumu nedeniyle **kendiliğine yetersiz yatırım** yapacağını öne sürebiliriz. Bu özellikler ise borderline kişilik bozukluğunda bulunur. Fakat bu, ilk akla gelen, basit ve sorunlu bir açıklama. Yeterli değil; pek çok şeyi izah etmiyor.

Daha önce herhangi bir evreye **saplanma** (fiksasyon) sebeplerinden bahsetmiştik; aşırı doyurulma ve çok az doyurulmanın her ikisi de saplanma sebebi olarak gösterilmiştir. Travma da bir saplanma sebebi-

Saplanma sebepleri
Aşırı doyurulma
Az doyurulma
Travma

dir. Saplanma, **gelişimsel duraklama** demek; afektif yapı artık orada kalacak yani “ruhsal büyüyemezlik”. Karşımızdaki kişinin kronolojik yaşı kaç olursa olsun, afektif yaşı ya 1,5 yaşında ya 2 yaşında ya 3 yaşında. Niye büyümüyor; çünkü **sonsuz döngüye** giriyor; öyle olunca habire pekişiyor. Bütün psikolojik problemlerde bir tekrar var; kişilik problemlerinde de öyle. Kişi sonsuza kadar aynı plağı çalıyor. Hep aynı tecrübelerden geçtiği

Ruhsal büyüyemezlik
Sonsuz tekrar
- Affekt yaşı -

² Borderline kişilik bozukluğunun kadınlarda yaygın olduğu düşüncesinin kaynaklandığı yanlış tutumlar hakkında bkz. Skodol AE, Bender DS, Why are women diagnosed borderline more than men? *Psychiatric Quarterly* (74) 4 : 349-359, 2003.

için, tecrübelerden ders çıkarması da mümkün değil; sadece patolojinin derinleşmesine yarıyor. Kumda patinaj çekmek gibi. Arabanın tekeri uğraştıkça daha derine gömülür.

Oral dönemden daha önce bahsetmiştik; bebek sadece ağzına hakim, ağız çalışıyor. Buna içe alma diyoruz (incorporation) ; doğal beslenme yoludur içe alma, patolojik bir savunma mekanizması

ORAL

ağız
içe alma
(fiziksel ve ruhsal beslenme)
pasif-bağımlı
ilgi ve bakıma muhtaç
karşı taraf onun ihtiyacını gidermeye mecbur

değil. Nasıl ki bebek fiziksel olarak besleniyor; psikolojik olarak da besleniyor. Bebeği bir ağızdan ibaret düşünebiliriz çünkü **bebeğin dik-kati** genellikle oradadır. “Bebeğin dik-

kati” ibaresi önemli çünkü Freud onu “libidonun gezinmesi” olarak tarif edecek, Hipokrat’ın rahimin (histeron) gezinmesi modeli gibi. Bu ise 21. Yüzyıl insanlarına çok şey ifade etmiyor. Bebeğin, ağızını en iyi fark ettiği anlar emme anları olduğu için, ağızını meme ile ilişkili tasarlayacaktır. Ağızını tasarım olarak memeden ayırması pek mümkün olmaz. **Stern** gibi düşünüp, başından beri kendisini ayrı bir çekirdekten tasarlamaya başladığını düşünsek bile, ağızını ve memeyi birbirinden ayırabilecek kortikal olgunlukta olmadığını kabul etmek zorundayız. Hangi yaşantı ona ait hangisi değil, sık sık birbirine karıştıracaktır. **Kortikal matürasyon**, kognitif yetilerin gelişmesini sağladıkça, ayırma yetisi giderek artacaktır. Buna **ayırışma** diyoruz. **Ayrılma-bireyleşme** sürecinin ilk 18 ayını içeren en önemli parçası.

Dikkatinin ağız bölgesinde toplanması, bu bölgenin tasarımıla-

*Bebek
bir ağız*

*evren ise
bir meme*

*bebek meme olur memede
yaşar,
meme bebek olur bebeği
yaşar;*

*kah bebek memeyi kah meme
bebeği
emer*

YUTMA - YUTULMA

nacağını ve bu tasarımın kendi ruhunda (psişik aparat) silinmez izler bırakacağını gösterir. Freud bunu **libido**³ adını verdiği ve Mesmer'in seyyalesini (fluid) andıran, fakat bir çeşit enerji olduğu iddia edilen, akışkan bir prensip üzerinden ifade etmiştir. Libidonun bu dönemde ağız bölgesinde dolaştığı iddia edilir. Freud'a göre bebek, bundan dolayı, ağız bölgesinden haz almaktadır. Cinsel hazın henüz ayrılaşmamış primor-

dial halini taşıyan bu haz nedeniyle, ağızla ilgili olaylar psişik yapıda iz bırakmaktadır. Bu izler ileride "kişiliği belirleyen temel çizgiler" olacaktır. Bu haz sayesinde kalan bu izler oral olayların izleridir; temelde **içe almak**, sonra bir başkasının doyurması yani **bağimli** olmak, **muhtaç** olmak; ve **pasif** olmak. Daha istemeden (açlığı ifade etmeden) doyurulmak, yani karşıdakinin zihin okuması ve sanki buna mecbur olması. Ben mi, o mu karıştırdığımız için (füzyon), bir taraftan da sanki kendimizi kendimiz doyuruyor gibiyiz. Bu nedenle **tümgüçlülük** hezeyanının bu evreden kaynaklandığı düşünülür. Dozurma derken bütün "**bakım verme**" olaylarını kast ediyorum. Muhtacız ama bunu çaktırmıyoruz. Bu **narsisistik**

³ Libido, cinselliğin dinamik görünümünü ifade eden bir terimdir. Latince'de, olumsuz çağrışımları olan *şehvet*; aşırı para ve mal hırsı anlamına gelir; hayvanların estrus (kızışma) dönemini veya doğrudan cinsel ilişkiyi anlatır. Bazen para hırsı için cupiditas kullanılırken, libido tamamen şehveti ifade eder. Her iki kelime de "iyi bir adam"ın (vir bonus) niteliklerine zıttır (Nisula T. Augustine and the Functions of Concupiscence. Brill, 2012; s. 21-24). Sıfatı olan libidinosus (L. libidinosus) bugün İngilizce'de şehvetli (lustful) anlamına gelir. Kelime kökü olan *libere*, keyif vermek, hoşnut etmek anlamındadır. Freud 1922'de bu terimin "cinselliğin dinamik tezahürünü ifade etmek" üzere Moll'dan (Libido Sexualis, 1897) aldığı yazmıştır.

patolojinin en merkezinde bulunan ana temadır. Muhtaç olduğunu anlama korkusu. Bu muhtaçlığı birisinin onun yüzüne vurması. O yüzden narsisistik patoloji yüzleştirmeye aşırı hassastır. Öyleki Masterson narsisistleri yüzleştirmememiz gerektiğini söyler. Kernberg ise bu yüzleştirmemenin korkaklık olduğunu söyler tabi. Tahir beyin bir hastası, ona yardım almak için gelmediğini söylemişti. Ona göre “iki doktor sohbet ediyoruz ne var bunda”. Yani randevu aldığını, para ödediğini, yani yardım almak için geldiğini düşünmek istemiyor. Burada oldukça primitif düzeyde bir inkar var. Zaten narsisistik gibi ağır bir patolojiyi inkarı kullanmadan kendinizden nasıl gizleyebilirsiniz?

“Oral döneme saplanma”nın nasıl bir kişilik patolojisi ortaya çıkaracağını görmüş olduk. Bütün **evren sanki bir memedir** onun için. Bebeği birkaç haftalıkken düşünün; meme bebeğin burnuna dayanmış. “Ne görüyorsun” diye sorarsak, bütün evren onun için memeden ibaret. Emme bu dönemin en önemli eylemi olduğuna göre, oral döneme saplanmış olan kişi bu eyleme ondan sonraki dönemlerde de devam edecek; yani sömürecek. İnsanlarla arasındaki temel ilişki biçimi **sömürme**. Bunun en düşük düzeyli olanına **antisosyal** diyoruz. Bu seviyede, sömürme dışında başka hiçbir şey yoktur. Süperegosunda en ağır hasar olan kişilik bozukluğu bu. Süperego adeta işlevsiz gibi. Bu düzeydeki hastalar elbette rahatlıkla suça bulaşır ve vicdanları onları rahatsız etmez. Fakat DSM’deki antisosyal kriterlerin hepsini sağlamaları gerekmez.

Oral dönem çok erken bir evre olduğu için bu patolojiye **psikotik** bulgular eşlik edebilir. Hasta **prepsikotik** olabilir; daha erken evrelerde **sembiyotik psikoz** veya **otistik psikoz** olabilir. Saplanma ne kadar erken evrede ise patoloji de o kadar ağır olur. Bu durumda, narsisistik patolojiden değil, doğrudan psikozdan bahsediyoruz.

Oral dönemde **yutma-yutulma** ana eylem olduğu için, bunun psişede bıraktığı izleri erişkinlikte görmek mümkün olabilir. Mesele yine Tahir Bey'in bir vak'asında, bir diş hekiminin yıllarca muayenehanesi hep açık ama ne zaman hasta gelip ağzını açsa, onu yutacağına dair bir korku geliyor. Bu hasta psikotik değil; ama içinden gelen o korku gerçek. Sorsanız, "beni yutacak hali yok, bu saçma bir şey" diye size cevap verir. Yani bilişsel sistem buna eşlik etmiyor. Eğer kognisyonlar, yani bilişsel sistem de buna eşlik ederse, "evet, belki yutabilir" derse, o zaman psikozda olduğu düşünülür. Ama bu sadece bir duygu; saçma olmasına rağmen bu duyguya karşı koyamıyor, korkuyor ve tedirgin oluyor. O tedirginlikle başa çıkamadığı için de mesleğini icra edemiyor. Bunca yıl elektriği, suyu, kirası ödeniyor muayenehanenin.

Dolayısıyla yutma ve yutulma korkusu çok erken döneme ait bir patolojinin habercisidir. Psikoterapide regrese olarak psikoza girme ihtimali var demektir. Buna **aktarım psikozu** diyoruz.

Oral evrede gelişim duraklarsa oral karakter belirgin olur. Bir insan bir evrede neden takılır? Gelişimi neden duraklar? Çok doyurulursa çıkmak istemez, az doyurulursa o evreyi tamamlamadığından hep

Saplanma sebepleri
Aşırı doyurulma
Az doyurulma
Travma

orada kalır. "Çok doyurulmuş" narsisist ile "az doyurulmuş" narsisist arasındaki farkı bazen net görebiliyorsunuz. Bizim anneler sık sık çocuklarını **optimal kırılmalardan** korurlar. Kohut'un terimini kullanacak olursak, kendileri de çocukları ile kaynaşma halinde olduklarından (afektif düzeyde), çocuklarının kırılmalarını kendi ruhlarının ta derinliklerinde hissediyorlar ve aslında kendilerini bu ızdıraptan koruma bencilliği ile çocuklarına optimal kırılmalar yaşatmıyorlar. Fakat aslında en büyük kötülüğü yapmış oluyorlar.

Daha geçenlerde, yaşı elliye dayanmış olan bir arkadaşımın annesi bizdeydi; oğlu hakkında espri bile yaptırmıyor, oğluna şakadan bile takılsak inciniyor. Oğluna toz kondurmuyor. Oğlu da klasik bir narsisist tabi. Optimal kırılmalar kendilik kapasitelerini arttırır, dış gerçekliğe uyumu sağlar, dünyayı anlamayı, tanımayı, onunla baş edebilmeyi mümkün kılar.

“Çok doyurulmuş narsisist”in burnu büyüktür, işi yoksa fazla muhatap olmaz, size bulaşmaz, kolay incinmez. Duygusal ihtiyaçları karşılanmamış olan “az doyurulmuş narsisist”ler ise bulaşacak yer ararlar, sataşır, bazen tırmalarcasına varlıklarını göstermeye çalışırlar, çabuk bayarlar, e-mail gruplarında cirit atarlar. Herkese bulaşır, şirretlik yaparlar. Bunlar borderline’larla kolay karışır. Çünkü ilgiye karşı çok hassastırlar. Bunlara **oral-agresif** de diyebiliriz. Çok doyurulmuş narsisistler ise kendilerinden daha emindirler. Bir katkıda bulunacak olursa, o katkının çok önemli olduğundan çok emindirler. Siz onu dinlemezseniz siz kaybedersiniz ona göre. O yüzden az doyurulmuşlar gibi adamı taciz etmezler. Fakat her iki grupta da “hak ettiklerine” dair o tükenmez duygu ve inanç bulunur. İkisinde ağzı sürekli açıktır. Birisi minnet etmez, diğeri dişleriyle kopartıp alır. Çok doyurulmuş narsisiste de **oral-tutucu** narsisist diyebiliriz. Bunlar çok çocuksu bir şekilde, kendileri de farkına varmaksızın, çok güzel adam sömürürler. Ne sömürdüğü bunun farkındadır ne de kendileri. Böylece güzelce yaşayıp giderler. Birisi “fakat kral çıplak” dese, olağanüstü şaşır, çok incinir ve hayatta ne kadar da çok kötü niyetli insan olduğunu düşünürler. İnsanların onu hak etmediklerini hissederek. Fakat her seferinde “parasitismus” yaşam tarzını idame edecekleri birini bulurlar. Birisini sömürmek için plan yapmalarına gerek yoktur. Kişiliklerinin doğal bir sonucudur bu parazit yaşantı. Kendisini korumak isteyen, sömürmeyen insanları, planı, içten pazarlıklı, huysuz, problem

çıkaran, gayri samimi olarak etiketler, bunu da başkalarına kabul ettirirler. İnsanların ona boyun eğişleri ve dediklerini kabul edişleri moral bozucu yüksek bir orandadır.

Bir de Tahir beyin “verici narsisist” dediği bir kategori var. Fedakarlık görüntüsü altında hükmetmek. Bizim ülkemizde bu tipler çok yaygındır. Çünkü çok sağlam bir zırh bulmuşlardır, ilişemezsiniz onlara. Pek çok sülalede böyle bir ihtiyar bulunur. “Kurtlu ihtiyar sendromu” diyorum bazen bu tabloya. Onu yeteri kadar poh-pohlamayanları “vefasızlık” gibi kültüre dayanan etiketlerle damgalayarak cezalandırmaya çalışır. Onun aleyhinde ince ince bütün akrabaları işler ve yalnızlaştırmaya çalışır. Onun oluşturduğu atmosfer çok etkilidir çünkü insanların çoğu şahsiyet zaaflarından dolayı bu tiplerin güdümüne girmeye hazırdırlar.

İşgal edilmişse “işgal edilmiş narsisist” diyoruz. İşgal edilmiş narsisistin ilk yapacağı şey işgal etmektir. Hayatındaki en önemli prensip, “işgal edilmemek için işgal et” prensibidir. Odaya girer girmez, koltuğun yerini değiştirebilir, hediye getirebilir v.s.

Birilerine bağımlıdırlar, hep alma peşindedirler ve hak ettiklerini düşünürler.

Bu çok önemli; zaten DSM kriterlerinden de birisidir hak ettiklerini düşünmeleri. İstemesi çok doğaldır; karşıdaki buna mecburdur, yapmayınca da çok bozulurlar, çok üzülürler. Çok haklıymış gibi ısrar ederler; siz reddettiğiniz zaman da gerçekten kırılır, incinirler. Siz bu incinmeye anlam veremezsiniz. Onu yerine getireceğinize çok emindirler. Tam bir hayal kırıklığına

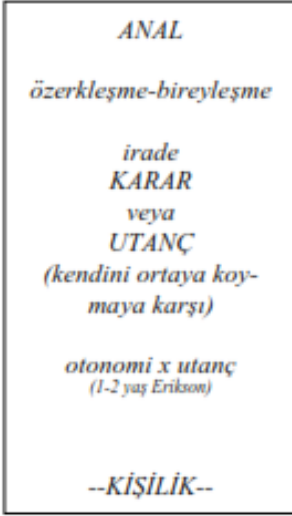
*birilerine
bağımlıdırlar*

*hep alma
peşindedirler*

hak ettiklerini düşünürler

“karşıdaki buna mecbur”

uğrarlar. Bu nedenle karşısındaki kişiyi mahcup edip, zor duruma bile düşürebilirler.

Kişilik zaafı olanları bu şekilde çok kolay manipüle ederler. Bir kira pazarlığına şahit oldum. Ev sahibi 8-10 tl daha fazla zam yapılmasını istiyor fakat kiracı yasal zorunluluğu olan miktarı vermekte ısrar ediyordu. 8-10 tl fazla zam isteyen kendisi olduğu halde, kiracısını için-beşin hesabını yapan birisi konuma düşürdü. Hakaret etmeksizin üslubuyla kiracısını bir güzel aşağıladı. Hak ettiğiinden emin olan bu özelliklerine baktığınızda narsisistin hala bebeklik

çağında olduğunu anlıyorsunuz. İsterse 40 yaşında genel müdür olsun. **Afekt yaşı** ile **takvim yaşı** birbirlerinden çok farklı. Afekt yaşı 18 ay civarında. Saplanma (fiksasyon) nedeniyle, afekt duraklamış (arrest). Gelişen sadece kognitif yapı. Kognitif (bilişsel) yapı geliştikçe gelişir; çünkü doğrusaldır (lineer). Profesör de olursunuz, rektör de; genel müdür de olursunuz, müsteşar da. Ama afektif gelişiminiz duraklamışsa afekt yaşınız büyümmez.

Klasik psikanalizde **ilk 6 aydaki** saplanma **oral-bağımlı** karakterin oluşmasına sebep olur. Bugün bunu kabul etmek pek mümkün değil. Kernberg, ilk 6-8 aydaki problemlerin ağır bir psikoza sebep olacağını söyler; buna **sembiyotik psikoz** diyoruz.

Klasik psikanalize göre dişlerin çıkmaya başlaması⁴ ile bebekteki agresyon, memeyi ısırarak ifade edilir; bu nedenle **7-18 ay oral-**

⁴ Alt kaninlerin (köpek dişleri) 6-8 ay; üst kaninlerin çıkması 8-9 ay.

agresif alt-evredir. Bu durum ayrışmada saldırganlığın rolünü akla getirir.⁵

Bugün narsisistik patoloji deyince akla daha çok Kohut ve kaynaşma (füzyon) gelir. Kernberg'e göre de bu hastalarda bilinçdışında ilkel **kaynaşma** fantezileri mevcuttur. Kaynaşma 1/2 olduğu hale geri dönmek demek, ama "**bilinçdışı fantezi**"de. Kognisyon yani "bilgi" bu kaynaşmaya eşlik ederse, buna **psikoz** denir. Sadece "afekt" eşlik ediyor. 1/2 olduğu hal anneyle bir olmak demek. Dolayısıyla zihinler de bir. İki farklı zihin yok. Bu ne demek; farklı düşünüyor olamazlar. Narsisist hastanın doğrusu, sizin de doğrunuz olmalı. Siz öyle düşünmüyorsanız ve bunu söylerseniz kırılır ve sizi hemen değersizleştirir. **Kohut**'a göre de, **Masterson**'a göre de, asıl teşhis bu kaynaşmadan koyulur. Ne **DSM** kriterleri, ne **anamnez**, ne **semptomatoloji**; bunların hiçbiri teşhis koymak için yeterli değildir; bunlar sadece fikir verir. Tabi saatlerce dinliyoruz; burada asıl olan aktarımın olgunlaşmasıdır, **Volkan**'ın terimiyle pişmesi. Anemnez ve semptomatoloji ile **ön teşhis** konur; ama asıl teşhis **aktarım** ile konur. **Kernberg** klasik psikanalize daha yakın olmasına rağmen ilginçtir psikiyatrik semptomatolojiye daha çok önem veriyor. Teşhiste psikodinamik bakış ikinci plandadır. DSM'ye daha çok önem veriyorlar.

Semptomatoloji aldatır. Dört dörtlük narsisist gibi gelir; iyi giyimlidir, özenlidir, hayatta hep en iyisini aramaya çalışıyordur, bir numara olma saplantısı vardır. Kolay beğenmez, burnundan kıl aldırılmaz, alıngan ve savunmacıdır. İdealize eder ve değersizleştirir. İlişkilerine bakarsınız tam narsisist. Oysa ki bunlar hep narsisistik savunmalar; arkada ne var bilmiyoruz. Zamanla aktarımın pişme-

---

⁵ Bkz. Mahler MS. Aggression in the service of separation-individuation. Case study of a mother-daughter relationship. Psychoanal Q. 1981 50(4): 625-38.